

אינה נטולת משמעות, ויתכן שהיא מעידה על שני החיבורים שנכתבו בידי פייטן אחד. והנה שתי המערכות המתפרסמות להלן דומות זו לזו בתכלית הדיוק מצד תוכנן: בשתייהן מספר הפייטן במעשה בראשית, יום יום ופעלו, עם שהוא קושר בכל טור את מעשי הבראה בענייני החג. גם תופעה זו אינה נטולת משמעות, מה גם שהדרכים שבהן נקשרים בשני היוצרות שני הנושאים זה לזה דומות או קרובות מאוד. אפשר אפוא להניח, במידה סבירה של בטחון, ששלושת החיבורים נכתבו בידי פייטן אחד.

גם מצד הקיצוב דומות המערכות דלהלן לזו שכבר הובאה לעיל: שוב עולים לפנינו טוריו המלכותיים של יוסי בן יוסי בשטפס הרחב והקולח. גם מצד ה'חרוז' דומות הקומפוזיציות זו לזו, אלא שהשלישית משוכללת מכולן: הטורים מסתיימים בה לסירוגין בשתי מלים קבועות: 'שבעה' — כנגד שבעת ימי חג הסוכות שחלפו, ו'שמונה' (או 'שמיני') כנגד שמיני עצרת שהפייטן נתחבר לכבודו.⁶⁰ הסירוג במילות ה'חרוז' מעיד עדות יפה על התייחסות הפייטן לאמצעי שהשתמש בו: ברור שהקישוט לא היה בעיניו קישוט של צליל אלא קישוט של רעיון. חשוב היה בעיניו שהשומעים יבינו את המסומל בשתי מלות-הקבע שבסופי טוריו, ולא שיתרשמו מן הצליל שנקבע שם מכוחן. אין כאן אפוא חרוזים, אלא מלות קבע.

הבדל של מה בכך עולה מן הסדר שבו מאורגנות הצלעיות בפיוט לסוכות מצד האקרוסטיכון. אותיות הא"ב באות כאן בראשי כל הצלעיות; האלפבית מרובע אפוא. שתי הקומפוזיציות האחרות מועטות יותר מן הבחינה הזאת. בראשונה לא מצאנו אלפבית כלל, אבל מצאנו בה תמורת זאת פתיחות מקראיות, ואילו באחרונה האלפבית פשוט וישר; היא מתוחכמת יותר, כנגד זה, ב'חרוז'.

והנה שתי המערכות כלשונן:

[יב] פקודים סוכות בוקר

אומץ קצות דרךך / ואין מי יבין / אימצתה מתוחי כאוהל / איהלתה פסוקה

ביאור:

הפיוט מובא עד ט' 11 כיוצר ליום שני של סוכות במחזורי איטליה (א. 1879). כותרת: פקודים ... בוקר: המונח 'פקודים' אינו בא בשום מקום מלבד בכתב היד הזה. משמעו כנראה: פיוט. מיד אחרי הפיוט הזה בא בכתב היד 'פקודים ערב שמיני', כלומר פיוט למעריב של שמיני עצרת (ראה פליישר, פיוטי המעריב, עמ' קלג) ועיין עוד להלן פיוט [יז]. 1 אומץ וכו': אפילו עוצמת קצת מעשיך ומידותיך. ואין: צ"ל: אין, כמובח מן

הסימטריה של האלפבית העברי בפייטנות הקלאסית היא באות ל' (לא באות כ'), כמו לפנינו. בחלק השני של האלפבית נכפלות אותיות ש"ת כדי ששני החלקים יהיו שווים (12 כנגד 12 טורים).

60 'חרוזים' מסורגים מסוג זה באים לעתים בקדושתאות יוני, ברהיטים, דוגמה מאוחרת לשיטה. ברהיט מקדושתא קילירית לחתן, עיין בספרי שירת הקודש, 161.

- בהלל אַנְצָחָהּ / בחילה אַסְלַדָּהּ / בעוז וְשִׁיר אַגְדָּלָהּ / בְּשִׁיבְתִּי בְּסוּכָה
גִּנְזָתָהּ אֶפִּילָה / גִּילִיתָהּ אוֹרָה / גִּיהַ לְנֹתִיב רָגַל / גְּרִי סוּכָה
דַּצְתָּהּ לְהַתּוּוֹיךָ בְּמִים / דִּהְרַתָּה רָקִיעַ / דִּיבְרַתָּה לְהַזְהִיר כְּרָקִיעַ / דְּרִי
סוּכָה
5 הִקְנִיתָה קָרִים / הִדְשָׁאתָה שִׁיחִים / הִמִּימִם לְקָרוֹת / הִדְרַת סוּכָה
וְעֲשִׂיתָה אוֹרִים / וּמוֹשְׁלִים בְּיוֹם וּבַלֵּילָהּ / וְהֵם לְאוֹתוֹת וּמוֹעֲדִים /
וּלְיִשׁוּב סוּכָה
וַחַל תִּנְיָנִים / זָמַמְתָּה וּבִאֲרַתָּה / זוֹהָרִים לְהַסְעִיד / זוֹכְדֵי סוּכָה
חֵית אֶרֶץ עֲשִׂיתָהּ / חוֹתֵם יִצְוֹר טִבְעָתָהּ / חֲדָרֵי גֶן רַעֲנָנָה / חוֹפְפָתָהּ
כְּסוּכָה
טִיבְעָתָה מִלֵּהֶב / טַפְסָרֵי יִרְאָה / טוֹהַר הָדָר כְּסֹא / טְלוּלִים כְּסוּכָה
10 יִרְאָה לָהֶם / יִשְׁרָה רָגְלָם / יוֹפִיִית כְּנַפֵּימוֹ / יִסּוּכְכוּ כְּסוּכָה
כָּאֲחַת יַעֲוֹשׁוּ / כְּקוֹרְאִים לֹז לֹז / כְּתָר תַּת לְקָדוֹשׁ / כִּי סִבִּיבּוֹ סוּכָה

זה מזה

- 12 לְכַתֵּם יִלְכוּ / לּוֹבְשֵׁי כְּנָפִיִּים / לִנְגֹד אוֹפָנִים / לַחֵן בָּמוֹ יִכְתִּירוּ

לעומ>תם<

- 13 מְנוּגָה נְגִידִיד / מְלוֹנֵךְ יְבִהִיק / מְאוֹרֵךְ בְּהִגִּיהַ / מְקוֹם נִפְל סוּכָה

ביאור:

האלפבית. מתחיל באוהל: את השמים (יש' מ:כב). איהלתה: את השמים. 2 בחילה
אסלדך: על פי איוב ו:1. 3 גיה: אור. לנתיב וכו': להאיר דרך לרגליהם של ישראל (יגרי
סוכה). 4 דצתה: שמחת. להתווין: לחלק. דהרתה: אפשר שיש לגרוס דיהרתה כל'
גידלת, רוממת (מ' זולאי, עיוני לשון בפיזי יני, ידיעות המכון, ו, עמ' קפא). אבל אפשר
שעדיף לגרוס: דהרת רקיע. ובמחזורי איטליה כמו בפנים. להזהיר כרקיע: עיין דנ' יב:ג.
דרי סוכה: ישראל. 5 קרים: מים. המימם: ודאי משוכש; ונ"ל שצ"ל: המהם, כלומר
הלא מהם, מן הדשאים והשיחים, לסוכך הדרת סוכה. ובמחזורי איטליה: הם הם. 6
לישוב סוכה: ולקבוע מועד ישיבת סוכה. 7 וחל תנינים: תנינים אימתניים. זממתה:
חשבתה. ובאריתה: ואמרת; כלומר: בראת במאמר. זוהרים: צדיקים (דנ' יב:ג הנ"ל).
להסעיד: להאכילם בסעודה שלעתיד לבוא. זובדי: תואר לזוהרים, אלה שנחלו מצוות
סוכה. 8 יצור: של אדם הראשון. גן רעננה: גן העדן שאדה"ר נשתכן בו. 9 טיבעתה:
יצרת, עיצבת. והוא מזכיר את המלאכים כאן (אף על פי שהמלאכים נבראו ביום השני)
לקראת המעבר אל קדושת היוצר. מילהב: מאש. טפסרי יראה: מלאכים (יר' נא:כו ועוד).
טוהר וכו': הם מכוסים ('טלולים') על ידי כיסא הכבוד שעליהם — כסוכה. 10 יראה
להם: יח' א:יח. ישרה רגלם: שם, שם ז. יופיית: יפי'. 11 יעושו: יתקבצו. כקוראים:
כשהם קוראים זה אל זה. כי סביביו סוכה: על פי ש"ב כב:יב ור"ל: כי הוא יפרוש סוכתו
על סביבותיו. ובמחזורי איטליה חסרה הצלעית והטור מסתיים: כתרת דת סוכה. זה מזה:
רומז למעבר אל הפסוק הראשון שלקדושה. עיין סימן [יא], 12. 12 לכתם: כמו: בלכתם.
עיין יח' א:כא: בלכתם ילכו ובעמדם יעמדו. לובשי כנפיים: המלאכים. לחן במו: לקב"ה
החונה בהם בכבודו. 13 מנוגה נגידיד: מאור מלאכיה הנשאים. אבל נראה שצ"ל מנוגה

ככ>תוב< ביום ההוא אקים את סוכת דויד הנופלת
וגדרתי את פרציהן והריסותיו אקים ובניתי
כימי עולם (עמ' ט:יא) ונאמר> ועליך יזרח
<יי וכבודו עליך יראה> (יש' ס:ב)

ב>רוך< יוצר

14 נא באברתך / נצחים תסוככינו / נשאך באהב / שערי נותרה פסוקה

ככ>תוב< ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון
(תה' עו:ג) ונאמר> ואהבת עולם אהבתיך על כן
משכתיך חסד (יר' לא:ב)

ב>רוך< אוהב

אמת

— — — — —

פקודים שמיני

[יג]

אוהל כדוק נטיתה / ואדר מנו עטיתה / חגותינו הלל / כל ימי שיבעה
בחכמה ריקעתה / רקיע בתוך מים / טרם שואלנו מים / ברגל יום
שמיני

גערתה ונוזלים / יהוסללו לצר / ויפיתה פני חלד / שוכן שבעה
דוהר מאור לבנה / וחמה היבהקתה / להגיה צעד רגל / נוצרי שמיני
הדר תנינים / גדולים יצרתה / לענג חית עם / חוגגי שבעה
וממים הישרעתה / שרץ ועוף כנף / והיפלתה למינם / שרצים שמונה
זה שתה כפף / על הדר יציר כף / טרם כפופיך בכפות / פיארוך שבעה

ביאור:

נגדך, על פי שמ"ב כב:יג, ור"ל מן האור שלפניך, מלונך: בית מקדשך, מקום גיפל סוכה:
על מקום בית המקדש, 14 באברתך: אולי צ"ל: באברת, נשאך וכו': על ידי שתנשא
למעלה באהבה, שערי: הפיענוח הפוקפק, נותרה כסוכה: ציון (יש' א:ח).

[יג] 1 אוהל וכו': השמים (יש' מ: כב), אדר: עוצמה, ואולי: שלמה (תה' קד: ב), חגותינו:
כדי שנתנוג באמירת הלל, 2 טרם וכו': ר"ל כנראה: קודם שנצטרכו הבריות למים —
דאגת לאצור גשמים בשמים, 3 גערתה: ציווית 'קוור המים', ונוזלים: והמים, יהוסללו
וכו': הועברו למקום צר, כלומר לימים, ואולי מוטב לגרוס: הוסללו, והוא מלשון דרך
ומסילה, שוכן שבעה: כינוי לקב"ה, 4 דוהר: עיין פיוט [יב], ביאור לטור 4, להגיה:
להאיר, נוצרי שמיני: ישראל, שמלים בניהם ביום השמיני להולדתם, 5 חית: נשמת, 6
שרצים שמונה: הם שמונת השרצים הנמנים בוי' יא: כט, ל (משנה שבת יד: א), 7 שתה
כפף: על פי תה' קלט: ה, אחור וקדם צאתני ותשת עלי כפוכה, והפסוק נדרש על אדם
הראשון בבר' ח: א ובמקבילות, הדר יציר-כף: אדם הראשון שנברא על ידי הקב"ה.

חוסן מַעֲלָה וּמָטָה / סִדְרָתָהּ בְּכוֹחַ חַיִּל / טָרַם מַחִיל שְׁבָעָה / לִכְנוּ לְחַיִּל
שְׁמִינִי
טְהוּרֵי עֲרֻבוֹת / עֲטוּיֵי שֵׁשׁ שֵׁשׁ / קְדוּשָׁה יִבְיָעוּ / לֶחֶן מְרוֹם שְׁבָעָה

זה מזה

10 יַחַד כְּרוֹב וְגִלְגָּל / וְאוֹפְנֵי הוֹד / כִּנָּף יִשְׁקוּ / מוֹל חַיִּית קוֹדֶשׁ

לעומתם>

כְּקֶדֶם תִּפְתַּח / אֶבֶן שְׁבָעָה עֵינַיִם / כְּטוֹב לְעֵינַיִם / וְאוֹר שְׁבָעֵתַיִם

ככ>תוב> והיה אור הלבנה כאור החמה ואור
החמה יהיה שבעתים (יש' ל:כו)

ב>רוך< יוצר

לְבַחְהָ מְשִׁישִׁים / וְהִסְגִּלְתָּהּ מְשֻׁמוֹנִים / הוֹרֶשֶׁתָּהּ אֶהָב / מְזוּקָק שְׁבָעֵתַיִם

ככ>תוב> אימרות יי אמרות טהורות כסף צרוף
בעליל לארץ מזוקק שבעתים (תה' יב:ז)

ב>רוך< אוהב

ביאור:

כפופיך: ישראל הכנועים לך. בכפות: בלולבים. שבעה: שבעת ימי החג. / 8 מחיל
שבעה: מיו"ט של סוכות. לכנו: הלכנו. והלשון על פי תה' פד:ח. / 9 טהורי ערבות:
המלאכים. עטויי שש שש: העוטים שש כנפים (יש' ו:ב). לחן: לחונה. מרום שבעה:
למעלה משבעה רקיעים. / 10 כרוב וגלגל: על פי יח' י:ב. בוא על בינות לגלגל אל תחת
לכרוב. / 11 אבן שבעה עיניים: על פי זכ' ג:ט. ולפי זה צ"ל אולי תפתח (פ"ה פתוחה).
ור"ל: תקיים בנו נבואות של נחמה. כטוב לעיניים: כאור המתוק (קה' יא:ז). ואור
שבעתיים: על פי הפסוק שבסמוך, ביש' ל:כו. / 12 לבחורה משישים: לישראל. על פי
שה"ש ו:ח: שישים המה מלכות ושמונים פלגשים. ואולי צ"ל: לבחורתה משישים, או
להפך: וסגולה משמונים. אהב: כאן כינוי לתורה. מזוקק שבעתים: על פי הפסוק
שבסמוך.

גם בפיוטים הללו בולט העדר הסימטריה בין מרכיבי המערכות: הקטע
הראשון בשתי הקומפוזיציות ארוך פי כמה מן הקטעים שלאחריו. אין ספק
שאותה אסימטריה אפיינה גם את חלקי המערכת החסרים; גם באלה היה
הזולת בוודאי ארוך יותר מן המרכיבים שלאחריו. גם שאר הסממנים שכבר
צינינו בפיוט לויזשע ובפיוט [ב] לעיל מופיעים בחיבורים שלפנינו: הרמזים
לגשרי הקבע לפני הפסוקים הקבועים ניצבים במקומם, וכן גם המקראות
בנקודות המעבר אל הברכות. מספרם, אגב, אינו אחיד בשתי המערכות:
במערכת לסוכות באות לפני שתי הברכות שניים שניים פסוקים, אחד מעניינו
של החג ואחד מעניין הברכות, ואילו בזו שלשמיני עצרת אין אלא פסוק אחד